

Trösterová, Zdeňka

[Adamec, P., Hrabě, V., Jiráček J., Miloslavskij, I.G., Žaža, S.:
Morfologie ruštiny I, II]

Opera Slavica. 1999, vol. 9, iss. 2, pp. 40-47

ISSN 1211-7676

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/117098>

Access Date: 17. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

* RECENZE *

Adamec, P., Hrabě, V., Jiráček, J., Miloslavskij, I. G., Žaža, S.: Morfologie ruštiny I, II. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta filozofická. 166 a 165 str., Brno 1996. 1997.

Nebývá zcela běžné recenzovat v odborném časopise skripta: text uvedených skript měl však pohnutý osud a měl vyjít, stejně jako celá série vysokoškolských učebnic ruštiny, v knižní podobě v SPN před téměř deseti lety. Pro změnu edičních plánů a finanční potíže nakladatelství k tomu již nedošlo, a je proto třeba vše uvítat, že z iniciativy profesora brněnské univerzity St. Žaži se vydání této velmi kvalitní učebnice ruské morfologie zhostila Masarykova univerzita za podpory ČAR v podobě dvoudílných skript. Jejich vydáním se odstranila citelná lakuna, kterou vysokoškolští učitelé ruštiny po léta pocítovali. Kromě ruských pramenů, v nichž je přístup k výkladu morfologických jevů do jisté míry odlišný než u nás a postrádá konfrontační aspekt, měli totiž k dispozici z kvalitních vysokoškolských pomůcek pouze česky psanou *Příručni mluvnici ruštiny pro Čechy I*, opírající se verifikačním materiálem o ruskou klasickou literaturu, pro dnešní studenty již jazykově i obsahově dost odtažitou, nebo vysokoškolskou příručku *Морфология русского языка*, jednu ze série učebnic vydaných v 70. a 80. letech, obsahově dost chudou. Recenzovaná skripta odpovídají nárokům kladeným na přípravu vysokoškolsky vzdělaného filologa-rusisty, ve většině partií nejsou zatížena pro daný účel zbytečně komplikovanými výklady, reprezentují synchronní pohled na materiál s využitím současných metodologických přístupů a teoretické závěry verifikují převážně současnými jazykovými doklady, aniž by se jednotliví autoři zcela vyhýbali příkladům z ruské klasiky. Pětičlenný autorský kolektiv vytvořil vyvážené dílo, v němž však autorský rukopis není zcela setřen, což je pro vysokoškoláky rovněž poučné a přínosné.

Uveďme tedy, jak si autoři rozdělili práci, čímž současně (i když ne v tom sledu jako v obsahu) seznámíme čtenáře s okruhy morfologické problematiky, jimž je věnována pozornost:

P. Adamec: *Имя прилагательное; Местоименные слова; Наречия; Безличный предикатив.*

V. Hrabě: Глагол – общая характеристика; Категории, свойственные личным и неличным формам глагола; Личные формы глагола и их категории; Распределение наиболее трудных русских глаголов по словоизменительным и акцентологическим типам.

S. Žaža: Имена числительные и слова с числовой семантикой; Служебные части речи – Предлоги; Союзы; Частицы; Модальные выражения; Междометия.

J. Jiráček: Имя существительное; Грамматические категории, словоизменение и акцентные типы существительных; Словообразование существительных.

I. G. Miloslavskij: Предмет и основные понятия морфологии; Предмет и основные понятия словообразования; Глагольное словоизменение; Глагольное словообразование.

Jak je z přehledu patrné, jednotlivé oddíly zpracovávali autoři, kteří uvedené problematice věnovali i badatelskou pozornost. Prof. MGU Miloslavskij byl navíc garantem jazykové správnosti textu z hlediska ruštiny. O konečnou podobu skript po stránce ediční má značné zásluhy J. Gazda z Ústavu slavistiky FF MU, redaktorem byl V. Hrabě. Text recenzovali H. Běličová a R. Zimek, takže v souboru jde o velmi reprezentativní kolektiv gramaticky zaměřených rusistů, z nichž všichni měli i mnohaleté praktické pedagogické zkušenosti s přednášením morfologické látky vysokoškolákům-rusistům filologického zaměření. (Pro ně jsou také skripta určena – asi by nebyla svou náročností vhodná pro různá bakalářská studia ruštiny obchodně zaměřené apod.)

Pro doporučení skript pozornosti odborné veřejnosti by mohlo být na již řečeném dost. Protože však ve skriptech zdaleka nejde o primitivní zjednodušující podání, nutí četba řady partií k zamyšlení nad obsahem a způsobem výkladu. Aniž bychom si dělali nárok na vyčerpávající nástin všech takových míst (je jich velmi mnoho), chceme se přesto k některým jevům vyjádřit podrobněji.

U gramatických kategorií se např. v úvodních partiích uvádí, že “противопоставления, образующие грамматическую категорию, могут образовать такую оппозицию, когда ее члены равноправны. Именно в таких отношениях находятся, например, словоформы, образующие категорию числа существительных. Существуют также категории, члены которых находятся в таких отношениях, когда один из членов может передавать не только “свой” признак, но и признак, выражаемый регулярно другим членом. ... Некоторые лингвисты используют для обозначения таких соотношений термины “маркированный” и “немаркированный” член оппозиции.” (s. 18). Vezmeme-li v úvahu, že o nepříznakových členech opozice se obvykle uvádí, že pole jejich užití je širší a z hlediska své formy bývají “jednodušší”, pak se asi přemýšlivější studenti budou ptát, proč protiklad singuláru a plurálu není charakterizován jako binární opozice s nepříznakovým členem singulárem – zvláště v ruštině, kde užití singulárových tvarů má opravdu širší pole výskytu, jak se ostatně ve skriptech upozorňuje na s. 51 (ale již v textu jiného autora): “При всей близости проблематики категории числа имен существительных в русском и чешском языках между этими языками нет полного совпадения. Различия наблюдаются в сфере употребления форм числа.” A dále se uvádějí příklady typu *в средней полосе России*

растет береза, производство искусственного волокна. Na jazykových faktech samozřejmě odlišný přístup k jejich interpretaci nic nemění, ale jak jsou poměry v samotném jazyce složité, ukazuje další případ. Na s. 51 se jako příklad užití singulárního tvaru “при обозначении представителя целого класса тех же субстанций” uvádí *охотиться на медведя* – *lovit medvědy*, o stránku dál se říká, že “к существительным singularia tantum, а именно к собирательным именам, в русском языке, в отличие от чешского, относится слово *рыба*, ср., напр., *ловить рыбу* – *chytat rybu*, в этой реке много *рыбы* – в této řece je mnoho *ryb*. Наименование *рыба* употребляется в собирательном значении в ед. ч., если имеется в виду “рыба” как продукт питания или как хозяйственная ценность. В других случаях употребляется, как и в чешском языке, форма мн. ч., напр., *костистые рыбы*, в аквариуме много *рыб*. Konstrukce *охотиться на медведя* а *ловить рыбу* představují tedy různé jazykové záležitosti, i když na první pohled vypadají stejně. Při existenci vyjádření *В этих лесах водится медведь* se neuzivá *В этих лесах много медведя*, ale existuje *В этой реке много рыбы*. Právě případy tohoto druhu pomáhají pěstovat u filologů smysl pro gramatické nuance а hlouběji pronikat do podstaty jazykových jevů. U konkrétních jazykových jednotek může však jít i o tzv. lexikální kompetenci jednotlivých jevů, о záležitost vztahu jazykové normy а úzu. S těmito pojmy se však ve skriptech nepracuje. Je to do jisté míry škoda, protože této problematice byla na českých rusistických pracovištích tradičně věnována pozornost а předmět *Stylistika а normy spisovné ruštiny* byl součástí učebních programů. V učebnici morfologie by sice možná bylo zbytečnou záteží věnovat těmto otázkám podrobnější pozornost, ale za zmínku by tato problematika v některých souvislostech stála.

Za zamyšlení stojí i zpracování substantivní paradigmaticky, protože právě ono je v různých učebnicích (i s rozdíly mezi českým а ruským přístupem) pojato různě. Ve skriptech se zvláště prezentují tvary singuláru а tvary plurálu. V rámci sg. se pracuje s třemi typy skloňování: k prvnímu patří subst. M s nulovou koncovkou v nom. sg. а subst. N а M s koncovkami -о а -е. K druhému subst. F s koncovkou -а а stejně zakončená M а subst. obourodá. K třetímu patří subst. F s nulovou koncovkou, 10 subst. N na -мя, slovo *дитя* а *путь*. V rámci prvního skloňování uvedme jako příklad paradigmaticku maskulin.

Пříruční mluvnice pro Čechy I pracovala se čtyřmi vzory, zřejmě ve snaze neodchýlit se příliš od obvyklého českého přístupu: *завод, автомобиль, обычай, пролетарий*. Všechny specifické případy (např. substantiva na -ж, -ш, -ч, -щ, -ц) uváděla pak v komentáři ke vzorům а дále v oddíle *Variety pádových koncovek*. V recenzovaných skriptech se jazykový materiál substantiv M dělí na dvě zásadní skupiny: substantiva se základem nekončícím na -ij а substantiva se základem на -ij. Vzory jsou rozděleny на neživotné а životné (podle mého názoru poněkud zbytečně) а v první skupině představeny následovně: neživotné – *завод, автомобиль, плач, трамвай, улей*; životné – *пионер, писатель, врач, попугай, воробей*. Substantiva на -ij představují vzory *санаторий, гений*.

Jak již bylo řečeno, plurál se ve skriptech probírá zvlášť a rozděluje na dvě zásadní skupiny: 1. substantiva se stejným základem v sg. a v pl.: 2. substantiva s obměněným základem. V první skupině je pět podskupin v závislosti na zakončení základu na: 1. párový tvrdý konsonant, 2. konsonant -c, 3. párový měkký konsonant, 4. šepavý konsonant, 5. konsonant -j. Ve druhé skupině je opět pět podskupin v závislosti na tom, jak se mění základ v pl. ve srovnání se sg. Představují je skupiny obsahující: 1. исторически обусловленное чередование фонем, 2. наращение, 3. чередование суффиксов, 4. усечение, 5. супплетивизм.

Takovýto přístup ke klasifikaci jazykového materiálu je jistě možný a teoreticky mu nelze nic vytknout (snad až na jednotlivosti – proč je např. v I, 81 slovo *цыган* v pl. řazeno mezi “усечения”?). Otázkou však je, zda pro české studenty, kteří jsou nositeli přibližného flektivního jazyka a mají v povědomí zafixovaný český systém, není zbytečně složitý. Ostatně přístup užitý v recenzovaných skriptech má v některých rysech paralely v ruských učebnicích morfologie pro cizince, srov. např. N. A. Janko-Trinickaja, *Russkaja morfologija*, Izd. Russkij jazyk, Moskva 1982.¹ Tato autorka rovněž dělí vzory M na životné a neživotné: *ученик, брат, зверь, соловей* × *стол, сараи, дождь, санаторий* a rovněž odděluje paradigmatické sg. a pl., což obhájí slovy: “Склонение существительных ед. ч. зачастую объединяют со склонением существительных мн. ч., что загромождает изложение и затрудняет усвоение, в то время как нерусским учащимся следует продемонстрировать все системы флексий и по возможности нагляднее.”² V tomto pojetí jsou jako vzory uváděny i případy, které se u nás tradičně uváděly jako výjimky, takže počet vzorů je pak enormní. Je ovšem nutné přiznat, že pro studenty je efekt stejný, vzory i výjimky je třeba se prostě naučit.

Mnohem větší “hrůzu” než paradigmatická substantiv bude však pro studenty zřejmě představovat paradigmatická slovesa, oddíl *Глагольное словоизменение*, II, 89–118, napsaný ruským autorem a neohlížející se tedy na české tradice při výkladu látky. To však neznamená, že by přístup ve skriptech užitý nebyl zajímavý a právě pro svou netradičnost pro české čtenáře přínosný. Jde o přístup vyhraněně synchronní, neopírající se o historické exkurzy a interpretaci jazykového materiálu. Základními pojmy pro klasifikaci jsou pojmy kmene infinitivního a kmene přítomného, slovesná třída je pak definována následovně: “Классом глагола называется тип формального соотношения между основой инфинитива и основой настоящего времени глагола.” (II, 94). Protože v ruštině neexistuje možnost připojit ke slovesnému základu zakončenému na vokál flexi začínající rovněž vokálem, zdůrazňuje autor, že “превращение основы, оканчивающейся на гласный, в основу, оканчивающуюся на согласный, может идти двумя путями. К конечному гласному может быть прибавлен какой-либо согласный, или конечный гласный может быть просто отсечен с тем, чтобы

¹ Viz recenzi Trüsterová, Z., Netradičně pojatá morfologie ruského jazyka. Ruský jazyk XXXIV. 1983–1984, 2, s. 73–75.

² Янко-Триницкая, Н. А., Русская морфология. Изд. “Русский язык”, Москва 1982. s. 3.

оставшаяся часть завершалась согласным. На практике в русском языке представлены обе возможности. ... Следовательно, у большинства русских глаголов наблюдаются две основы. Одна основа представлена в форме инфинитива и во всех других формах, флексия которых начинается с согласного (о малочисленных расхождении между основой инфинитива и основой прошедшего времени см. ниже). Другая основа представлена в тех формах, флексии которых представлены, в частности, у форм настоящего времени; поэтому принято называть эту вторую основу основой настоящего времени." (II, 93).

Při tradičním českém přístupu ke klasifikaci ruských sloves (viz např. *Příruční mluvnice ruštiny pro Čechy I*) se ruská slovesa podle *koncovek* dělí na dvě časování, podle *kmenové přípony přítomní* na tři třídy (bez kmenové přípony, s příponou *-n* a s příponou *-j*) a uvnitř tříd podle poměru kmene přítomného a kmene minulého. Při tomto přístupu se ovšem produktivní a neproduktivní skupiny probírají paralelně.

V recenzovaných skriptech se za základ "hrubé" klasifikace bere vztah mezi kmenem infinitivním a kmenem přítomným a vyčleňují se tak tři skupiny: 1. kmen přítomný = kmen infinitivní plus *j*; 2. kmen přítomný = kmen infinitivní minus koncový vokál; 3. kmen přítomný = kmen infinitivní minus *-ova-* plus *-uj*.

V dalším výkladu se však pracuje s klasifikací, která dělí všechna slovesa na produktivní a neproduktivní – s odůvodněním, že "tak как для правильного образования основы настоящего времени у многих глаголов нужна дополнительная информация, приведем, помимо вышеуказанных трех самых общих разрядов глаголов, еще более детальную классификацию, которая делит все глагольные классы на продуктивные, т. е. такие, которые пополняются новыми глаголами, и непродуктивные – новыми глаголами не пополняющиеся. (II, 97).

V této klasifikaci se pak vyčleňuje 5 produktivních tříd pro případy, kdy se k infinitivnímu kmeni přidává konsonant: 1. třída se vztahem *-ать, -аю*; 2. třída se vztahem *-еть, -ею*; 3. třída se vztahem *-овать, -ую*; 4. třída se vztahem *-нуть, -ну*; 5. třída se vztahem *-ить, -у*. Všechny ostatní vztahy reprezentují neproduktivní třídy.

Neproduktivní třídy s anulací vokálu u infinitivního kmene sestávají z 10 podtypů. Uveďme je pro názornost: 1. врать – вру, сеять – сею, сосать – сосу, писать – пишу; 2. спать – сплю; 3. терпеть – терплю, видеть – вижу; 4. умереть – умру; 5. жать – жну; 6. жать – жму; 7. поднять – подниму, снять – сниму, занять – займу, понять – пойму, принять – приму; 8. взять – возьму, изъять – изыму; 9. мять – мну, распять – распну; 10. ехать – еду.

Poznámka: takto je klasifikace ve skriptech prezentována. Kdybych byla studentem, nechápala bych však (a nechápu ani dnes, zřejmě musí jít o omyl v uspořádání materiálu), proč 4. a 5. třída produktivních sloves jsou zařazeny do oddílu "s přidáním konsonantu k infinitivnímu kmeni". Jde naopak o případy "anulace vokálu", vždyť sám autor u 4. třídy upozorňuje na rozdílnost morfematické struktury u *прыг-ну-ть* a *прыг-н-у* a na téže straně (II, 97) o něco výš v komentáři k "hrubé" klasifikaci uvádí, že "инфинитивы, оканчивающиеся на *-ить*, предполагают принадлежность глагола к типу 2. с очень большой степенью вероятности", tj. k typu s anulací vokálu.

Kromě uvedených se zvláště vyčleňují ještě "jiné neproduktivní třídy a skupiny sloves" a v závěru oddílu se odkazuje pro všechny jednotlivé případy na gramatický slovník ("Наиболее полно типология соотношений между основами инфинитива и настоящего времени глаголов представлена для буквенного уровня в *Грамматическом словаре русского языка* А. А. Зализняка, Москва 1977 г." – II, 101).

Navíc skriptu obsahují oddíl *Распределение наиболее трудных русских глаголов по словоизменительным и акцентным типам* (II, 118–128), jenž má svůj smysl jako nezanedbatelná gramatická informace – pokud se ovšem nenajde začínající vysokoškolský učitel, který by nutil studenty zvládnout tuto látku ve formě výětů (samozřejmě je nutné zvládnout ji prakticky). Že ani u tvarosloví sloves nejsou již tak dost složité výklady komplikovány upozorněním na existenci dublet, variant a pohyb normy je snad v daném případě i dobře. Jeden příklad mě však donutil sáhnout po slovníku: na s. 116 se uvádí *вскормить* – *вскормленный*, moje generace "odkojená" příklady z Puškina však zná "*вскормлённый в неволе орёл молодой*"; VRČS uvádí oba tvary, podle informace ve skriptech usuzuji, že druhý je na ústupu.

Ve srovnání s méně přehledným pralesem slovesných tvarů působí oddíly věnované problematice slovesných kategorií (místně tvarosloví předcházející) inspirativněji. Dávají nahlédnout do možností, které otevírají různé zorné úhly pohledu na zkoumanou problematiku, vedou studenty k zamyšlení nad rozdíly plynoucími z odstupňování skály abstrakce a uplatnění několika rovin zkoumání. To je dobře vidět např. na výkladu problematiky slovesného rodu, kde k základním problémům patří již fakt, jak sémanticky charakterizovat podmět pasivních konstrukcí. Tradiční přístup, který v něm bezproblémově vidí "objekt děje" a také ho tak nazývá, ve skriptech k prospěchu věci uplatněn není. (Z ruských autorů např. N. Ju. Švedovová už formuluje věc tak, že podmět pasivních konstrukcí vyjadřuje takový objekt děje, který má některé rysy subjektu.) V recenzovaných skriptech je formulace, že "процесс устранения субстанции-агенса из позиции подлежащего происходит так, что, вместе с детрансификацией глагольной формы, в позицию подлежащего страдательного предложения ставится субстанция, занимавшая в исходном активном предложении позицию прямого дополнения и выполнявшая функцию пациенса при данном действии. Попадая в позицию подлежащего пассивного предложения, пациенс становится пассивным субъектом, т. е. таким носителем действия, в котором действие или состояние возникает под влиянием внешней каузации." (II, 38). V této formulaci autor shrnul fakt, který by analyticky bylo možné rozložit tak, abychom se na podmět pasivních konstrukcí dívali v souladu se zvolenou rovinou přístupu ke zkoumanému jevu. Tyto roviny přístupu jsou vlastně tři: 1. První rovina je rovinou formálního ztvárnění, v ní jde prostě o podmět vyjádřený nominativem; 2. Druhá rovina je rovinou mluvnických významů, v ní jde o subjekt děje; 3. A konečně teprve třetí rovina je rovinou konkrétních konstituentů dané situace, jako je agens, paciens, recipiens, adresát, posesor atd., v ní jde o paciens v širším slova smyslu. Podmět pasivních konstrukcí v tomto pojetí je tedy nositelem stavu, který v něm vzniká pod vlivem vnějšího působení (kauzace). Kladně hodnotím i zařazení oddílu o vztahu pasiva a textu.

Jako zvláštní kategorie se probírá *kategorie slovesné zvrtnosti*. Jazykový materiál v tomto oddílu dokládáný je velmi bohatý a zajímavý, od běžných učebnicových příkladů až k typicky ruským konstrukcím s dativem, které v češtině nemají obdobu a u nichž není zcela jasné, jak je interpretovat. Srov. *Девушка встретилась Павлу на аэродроме*, kde sémanticky může jít jak o vztah *Ta dívka náhodou přišla Pavlovi do cesty na letišti*, tak *Pavel tu dívku náhodou potkal na letišti*. Ostatně konstrukcí dávajících podnět k zamyšlení a ke konfrontaci českého a ruského materiálu je v paragrafech věnovaných slovesným kategoriím celá řada. Podnětné je zvláště zpracování kategorie slovesného času a slovesného modu.

Ovšem nejen kapitoly věnované tak nosným slovním druhům, jako je substantivum a verbum, obsahují zajímavý materiál a dokládají mnohaletý badatelský zájem jejich autorů. Vysokou úroveň má např. kapitola o *zájmenných slovech*, zvláště oddíl *Význam a užití zájmenných slov v konfrontaci s češtinou*. Zde jsou dotčeny i rozdíly stylů, nebo lépe řečeno těch jazykových útvarů, které ruský badatelský úzus charakterizuje jako “kodifikovaný spisovný jazyk” a “hovorovou řeč” (někdy se v nich vidí dva jakoby paralelní jazykové systémy se svým souborem norem). Tak se např. v kapitole o zájmenných slovech upozorňuje, že proti běžnému učebnicovému tvrzení o častějším výskytu osobních zájmen v ruštině pro hovorovou řeč platí, že často jsou jejich tvary eliminovány nejen ve funkci podmětu, ale i předmětu: *Сейчас скажу – Hned ti to řeknu, Прости, не узнал – Протиі, nepoznal jsem tě* (v češtině je dokonce běžné i *Protiі, já tě nepoznal*). Zajímavé jsou rovněž konfrontační postřehy týkající se užití ukazovacích zájmen, např. že v emotivní funkci jsou v češtině častější zájmena na *t-*, v ruštině na *k-*: *Ten je orálený! – Какоі он загорелый!, Тěч оřечі! – Сколькo орехов!* České užití zájmena *ten* v “připomínací” funkci se v ruštině obvykle vyjadřuje jinak – rovněž jde o záležitosti hovorové řeči: *Tak jsem koupil ty lístky do toho kina – Ну так билеты в кино, как мы договаривались, я купил. Ten dopis té Matouškové jsem už poslal – А письмо этой самой Матюшковой я уже послал*. Také to jako nekonkrétní označení konkrétního předmětu není v ruštině běžné: *Kam to jede? – Этот трамвай до вокзала довезет?* Podobných pozorování v konfrontačním plánu je v kapitole o zájmenných slovech velké množství a činí z ní jednu z nejobjevnějších částí skript, přitom i prakticky využitelnou. Díky přehlednosti bude asi také dobře akceptována studenty.

Co do jazykového materiálu i způsobu podání je rovněž velmi zajímavá poslední část skript, věnovaná *syntaktickým a asyntaktickým slovům*. V učebnicích bývá tento oddíl většinou trochu “odbyty”, v recenzovaných skriptech je však radost ho číst a i zkušný rusista v něm najde materiálové poučení.

Co říci závěrem? Skripta mají vysokou odbornou úroveň, tu více, tu méně (také podle autora té které části) přihlížejí i k potřebám zvládnutelnosti z hlediska uživatelů. Jsou vydána pečlivě, i když ojedinělým nevykorigovaným přehmatům se zcela nevyhnula. Horší než překlepy jsou některé omyly věcné, je jich však málo (a jsou rovněž důsledkem nepozornosti), např. na s. II, 91 se konstatuje, že “у имен на стыке основы и флексии обычно представлено сочетание “конечный гласный основы” + “на-

чальный гласный флексии” místo správného “koncový konsonant základu”. Na s. II, 116 jsou k sobě omylem přifazeny tvary *сорвал – собранный*. Na s. II, 129 v oddílu o slovesné slovtvorbě se mimo jiné říká: “Следует иметь в виду, что существительное может быть синтаксическим отглагольным дериватом в одном своем значении, а в других – представлять собою результат серьезных лексических изменений. Ср., например, *автоматически упаковать товар – автоматическая упаковка товара*, где существительное *упаковка* обозначает конкретный предмет (обал).” Ve spojení se slovem *автоматический* jde však o původní význam *balení*, takže v příkladu třetí člen na význam *obal* chybí.

Jen ojedinělé příklady ve skriptech nechtě prozradí, že text vznikl před deseti lety, srov. vzor *пионер*, příklad *борьба трудящихся за свои права* (jistěže věcně existuje i dnes, ale slovně jde o klišé spjaté s předešlým režimem), *октябренок* (*jistkra, budoucí pionýr*). Těchto případů je však málo a odborně je text zcela současný.

Recenzovaným skriptům bych tedy chtěla popřát, aby je často brali do ruky nejen studenti, kteří tak budou činit do jisté míry “z donucení” v hrůze před obtížnou zkouškou z ruské morfologie, ale rusisté vůbec, současní i bývalí, kteří si v nich mohou mnohé poznatky osvěžit a doplnit. Zvláště pro filology gramaticky zaměřené se nabízí srovnání: jestliže řečeno Nezvalovými slovy (Edison) *To je dobrodružství jako na moři, uzamykati se v laboratoři*, je možné i při promýšlení mnohých partii skript prožívat dobrodružství poznání, protože uchopit ruský morfologický systém a adekvátně ho interpretovat vyžaduje značné myšlenkové úsilí a jazykový materiál pořád klade badatelům řadu otázek, které na své vyřešení teprve čekají.

Zdeňka Trösterová

Mika, M.: Stručný prehľad ruskej morfológie. Banská Bystrica. Univerzita Mateja Bela, Filologická fakulta, Katedra slovanských jazykov. TRIAN, s.r.o., 1997, 114 s.

Ako konštatuje autor vo veľmi stručnom predslove svojej knihy, ide o učebnú pomôcku či priručku, predurčenú pre študentov Filologickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, spracovanú a vydanú aj pod vplyvom nedostatku tohoto druhu študijnej literatúry, potrebnej na osvojenie morfológického systému každého prirodzeného jazyka. Ide teda o publikáciu zo základnej a podľa nás aj rozhodujúcej časti gramatiky, pretože je to „technika“ hovorenia, „technika“ syntaxe či komunikácie. Netreba teda zdôrazňovať, že ona dodáva slovnej zásobe každého jazyka príslušné formy a na základe určitých pravidiel organizuje lexikálne jednotky do vyšších jednotiek v závislosti od komunikatívnych zámerov komunikantov. Dá sa to však povedať aj tak, že morfológia odhaľuje pravidlá a modely, pomocou ktorých sa tvoria gramatické tvary slov v hovorenej i písanej jazykovej podobe. V dialektickej jednote